



OSLO TINGRETT

KJENNELSE

Avsagt: 20.01.2025
Sak nr.: 24-201752TVI-TOSL/08
Dommer: Tingrettsdommer Rune Klausen
Saken gjelder: Begjæring om midlertidig forføyning

Foreningen Våre Rovdyr
Noah For Dyrs Rettigheter

Advokat Carl Philip Funder Fleischer
Advokat Carl Philip Funder Fleischer

mot

Staten v/Klima- og miljødepartementet

Advokat Asgeir Nygård

Partshjelper:

Utmarkskommunenes Sammenslutning

Advokat Espen Volden

Klima- og miljødepartementet avgjorde i vedtak 20. desember 2024 at klager over fellingstillatelse for ulv innenfor ulvesonen ikke skal tas til følge. Vedtaket innebar at inntil 12 ulver skal felles til sammen i de tre familiegruppene Risberget-Ulvåa, Boksjøreviret og Fjornhøydenreviret fra 1. januar 2025.

Noah For Dyrs Rettigheter (NOAH) og Foreningen Våre Rovdyr (FVR), i fellesskap betegnet saksøkerne, begjærte 22. desember 2024 midlertidig forføyning for å stanse iverksettelsen av departementets vedtak.

Oslo tingrett avsa, uten forutgående muntlig forhandling og uten at begjæringen først ble forelagt for staten, kjennelse 23. desember 2024 med slik slutning:

- 1. Staten forbys å gjennomføre lisensfelling av familiegrupper og revirmarkerende par av ulv innenfor ulvesonen i lisensfellingsperioden med oppstart 1. januar 2025.*
- 2. Staten v/Klima og Miljødepartementet betaler samlet kr. 51.942,- i sakskostnader til Foreningen Våre Rovdyr og NOAH For Dyrs Rettigheter innen to uker etter forkynning av denne kjennelsen.*

Staten begjærte samme dag etterfølgende muntlig forhandling. Utmarkskommunenes Sammenslutning erklærte 6. januar 2025 partshjelp på saksøktesiden. Etter avtale med partene ble muntlig forhandling gjennomført 8. januar 2025. Hvem som var til stede og hvilke bevis som ble ført, fremgår av rettsboken.

Sakens spørsmål og bakgrunn:

Det har vært en rekke saker for domstolene de senere år om gyldigheten av departementets vedtak om lisensfelling av ulv. I HR-2021-662-A (ulvefelling I-dommen) er det gitt følgende generelle beskrivelse av bakgrunnen for tvistene knyttet til felling av ulv i Norge:

«(7) Ulven var praktisk talt utryddet på den skandinaviske halvøya på 1960-tallet. Den bestanden som nå befinner seg i Norge og Sverige, er av finsk-russisk opprinnelse og etablerte seg i Sør-Skandinavia fra 1970-tallet. Fra 1990-tallet, og særlig etter år 2000, økte denne bestanden betydelig. Den sørskandinaviske bestanden var vinteren 2016-2017 beregnet til 430 ulver. Av disse var 54-56 i helnorske revir og omtrent like mange i grenserevir. Det er ingen genetisk forskjell mellom de ulvene som oppholder seg i Norge og Sverige. De beveger seg fritt over riksgrensen.

(8) Ulven ble fredet i Norge i 1971 og har vært det siden. Den er også oppført som «kritisk truet» på Artsdatabankens siste utgave av Norsk rødliste for truede arter. Dette er den mest kritiske kategorien før arten anses regionalt utdødd.

(9) *Ulven er også oppført i vedlegg II til Bernkonvensjonen, Europarådets konvensjon 19. september 1979 om vern av ville europeiske planter og dyr, og deres naturlige leveområder. Oppføringen stiller særlige krav til beskyttelse av ulven. Norge ratifiserte konvensjonen i 1986.*

(10) *Økningen i ulvestammen i Norge har ført til konflikter mellom på den ene siden hensynet til å bevare ulven i norsk natur, og på den andre siden hensynet til en del private og offentlige interesser. Særlig det utstrakte utmarksbeitet i Norge for bufe og tamrein har mange steder kommet i konflikt med vernehensynene. Dette har foranlediget at norsk ulveforvaltning lenge har bygget på en differensiert forvaltningsstrategi. De aktuelle vedtakene bygger i stor grad på denne strategien, som ble forklart slik allerede i Ot.prp.nr.37 (1999–2000) side 6:*

«En grunnleggende målsetning i rovviltforvaltningen er å sikre levedyktige bestander av defire store rovviltartene i Norge og samtidig opprettholde et aktivt jordbruk med mulighet til å la bufe og tamrein utnytte beiteressursene i utmarka. Dette innebærer at det er nødvendig med en differensiert forvaltning, der disse hensyn balanseres på best mulig måte. Dette vil si at det i nærmere avgrensede områder ikke skal legges til rette for reproduserende bestander av store rovdyr. I disse områdene skal rovdyrbestandene i første rekke forvaltes gjennom skadefellingstillatelser og bestandsregulerende tiltak som lisensjakt og kvotefri jakt på gaupe. Innenfor særskilte kjerneområder og forvaltningssoner for store rovdyr, vil regjeringen iverksette forebyggende tiltak og omstillingstiltak for å begrense skader på bufe og tamrein. Det kan også være aktuelt å gi skadefellingstillatelser innenfor kjerneområdene og avgrensede forvaltningssoner, men terskelen vil her ligge høyere enn utenfor.»

(11) *Det er med andre ord en målsetting å ha en ulvebestand i Norge. Men bestanden skal bare få etablere seg i visse avgrensede områder. Forvaltningen skal slik sett være geografisk differensiert. Konsekvensen er at terskelen for felling av ulv vil bli lavere utenfor disse områdene enn innenfor.*

(12) *Det nasjonale bestandsmålet for ulv og den såkalte ulvesonen fremgår av rovviltforskriften, som er vedtatt ved kongelig resolusjon 18. mars 2005 nr. 242. Den hadde opprinnelig hjemmel i jaktloven, og har nå også hjemmel i naturmangfoldloven. Både bestandsmålet og ulvesonen er fastsatt i samsvar med vedtak fattet av Stortinget, se Innst.330 S (2015–2016).*

(13) *Det nasjonale bestandsmålet er «4-6 årlige ynglinger» – valpekull – hvorav tre skal ha skjedd «i revir som i sin helhet ligger i Norge», jf. rovviltforskriften § 3. Der en del av reviret ligger i Sverige, skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. Frem til 2016 var bestandsmålet lavere, tre ynglinger. (14) Ulvesonen er definert i § 2 bokstav d. I korthet omfatter den Oslo og de sørøstlige delene av Viken og Innlandet fylker. Samlet utgjør ulvesonen omkring fem prosent av Norges landareal. Sonen ligger i forvaltningsregionene 4 og 5, jf. § 4. Bestandsmålet er i begge regionene det samme som det nevnte nasjonale målet. Utenfor ulvesonen er det ikke satt noe bestandsmål.*

(15) *I hver forvaltningsregion skal det være ei rovviltnemnd som har hovedansvaret for forvaltningen av blant annet ulv i sin region, jf. § 5. I tilfelle bestanden i regionen er over det nasjonale bestandsmålet, gir § 7 rovviltnemndene hjemmel til å fatte vedtak om kvote*

for betinget skadefelling etter § 8 og om kvote for lisensfelling etter § 10. Det følger av § 10 første ledd at vedtak om lisensfelling kan treffes «for å begrense veksten og/eller utbredelsen» av ulv. Av § 10 andre ledd fremgår at det ved vurdering av felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c «skal ... legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd». Gjelder vedtaket ulv i forvaltningsregionene 4 og 5, treffer nemndene i disse regionene vedtak i fellesskap, jf. § 10 tredje ledd, slik de her gjorde. Klager avgjøres av Klima- og miljødepartementet, jf. § 18.»

Saken gjelder Klima- og miljødepartementets vedtak 20. desember 2024 i klagesaker om lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i Risberget-Ulvåreviret, den norske delen av Boksjøreviret og gjengående fjorårshalper i Fjornshöiden. Departementet har i sitt vedtak oppsummert de siste årenes vedtak og sakene for domstolene slik:

«Departementet vil fremheve at årets vedtak blir det sjette året på rad at det vedtas lisensfelling av ulv i etablerte revir i medhold av naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, hvorav vedtaket for de siste fem årene har vært rettet mot lisensfelling innenfor ulvesonen. Med unntak av vedtaket 21. desember 2020 og vedtaket 21. desember 2023, som ikke ble brakt inn for rettslig prøving, har domstolene ment at departementets lovtolkning og konkrete subsumsjon var innenfor lovens og konvensjonens rammer. Departementet viser til forføyningsskjennelser fra Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett, TOSLO-2017-196251-1, LB-2022-19312 og LB-2023-12647, samt dommer fra Høyesterett, HR-2021-662-A og HR-2023-936-A. Departementet mener at årets vedtak i stor grad er en fortsettelse av praksisen som tidligere års vedtak bygger på, og at de nevnte rettsavgjørelsene gir støtte for departementets konklusjon. Det er – også i år – gjort en konkret interesseavveining basert på et oppdatert faktisk grunnlag, med utgangspunkt i et svært godt kunnskapsgrunnlag og Miljødirektoratets faglige tilrådning.

Departementet mener årets vedtak innebærer en forsvarlig bestandsregulering i tråd med Stortingets føringer for rovviltpolitikken og innenfor lovens og konvensjonens rammer.»

Saksøkerne har anført som nytt ved årets vedtak om lisensfelling, at Bernkonvensjonens permanente komité forut for departementets vedtak vedtok å åpne sak mot Norge knyttet til at norsk ulveforvaltning bryter Norges folkerettslige forpliktelser etter Bernkonvensjonen. Retten kommer nedenfor nærmere inn på saksøkernes anførsler og rettens vurderinger av disse.

Foreningen Våre Rovdyr og NOAH For Dyrers Rettigheter har i hovedsak gjort gjeldende:

Både hovedkrav og sikringsgrunn er sannsynliggjort, og vilkårene for å beslutte (opprettholde) midlertidig forføyning er dermed oppfylt.

Begjæringen innebærer ikke en omkamp med hensyn til de rettslige spørsmål Høyesterett har behandlet og avgjort i dommene fra 2021 og 2023. Begjæringen er spisset til betydningen av utviklingen etter Høyesteretts tidligere dommer som nevnt.

Hovedkrav

Hovedkravet er at departementets vedtak i klagesaken om lisensfelling er ugyldig. Hovedkravet bygger på at det foreligger flere rettsanvendelsesfeil og saksbehandlingsfeil som medfører ugyldighet.

For det første er vedtaket ugyldig som følge av feil rettsanvendelse ved at departementet i vedtaket generell internrettslig metodefeil, idet tidligere dommer fra Høyesterett ikke gir grunnlag for å overse senere rettsutvikling. Norsk prejudikatslære gir ikke grunnlag for departementets kortfattede drøftelse og konklusjon.

For det andre er det en rettsanvendelsesfeil at departementet ikke har anvendt presumsjonsprinsippet. Ordlyden i naturmangfoldloven § 18 bokstav c er ikke til hinder for å tolke norsk lov i strid med Bernkonvensjonen. Det må foreligge klare og tydelige holdepunkter fra enten lovgiver eller Høyesterett dersom naturmangfoldloven § 18 skal tolkes slik at den kommer i konflikt med Bernkonvensjonen art. 2, 6 og 9.

Hvis KLD har oppfattet seg forpliktet til å fatte vedtak i strid med Bernkonvensjonens pålegg, så er det en rettsanvendelsesfeil. Det er kun dersom KLD har vurdert presumsjonsprinsippet og fattet et bevisst valg om fortsettlig å trosse Bernkonvensjonen, at vedtaket kan være gyldig. Men noen begrunnelse foreligger ikke, og det er derfor uansett saksbehandlingsfeil. Vedtaket er ugyldig som følge av feil lovtolkning, både av naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen.

Det aktuelle vedtaket er uansett ugyldig som følge av saksbehandlingsfeil ved at kravet til faktisk og rettslig begrunnelse i vedtaket ikke er oppfylt jf. forvaltningsloven § 25. Det er ikke mulig å lese ut av vedtaket

- om KLD anser at the Standing Committee har rett, men velger forsettlig å handle i strid med vedtaket, eller
- om KLD mener the Standing Committee tar feil i tolkningen av Bernkonvensjonen og derfor vil trosse den, eller
- om KLD mener at naturmangfoldloven nå avviker fra Bernkonvensjonen, og det er nasjonal rett som må følges, eller
- om KLD i det hele tatt ikke har vurdert spørsmålet.

Det er ut fra vedtaket uklart om spørsmålet om å trosse klare pålegg fra the Standing Committee er forelagt Utenriksdepartementet og/eller Justisdepartementets Lovavdeling, jf. Utredningsinstruksen § 1-1. Det er en rettslig sviktende begrunnelse at vedtaket viser til

dommer avsagt av Høyesterett før den nye faktiske og rettslige utviklingen som kulminerte med krenkelsessak mot Norge, i stedet for å adressere den kritikk og pålegg som er gitt fra Bernkonvensjonens øverste organ.

Det som Høyesterett aksepterte som å være i tråd med Bernkonvensjonen i 2021 og 2023 var ikke i tråd med konvensjonen på vedtakstidspunktet i desember 2024. Dette gjelder uavhengig av om Høyesterett tidligere har feiltolket Bernkonvensjonen eller om det har vært en rettsutvikling på området.

Departementets vedtak er også ugyldig som følge av uriktig eller mangelfull forståelse og utøvelse av kan-skjønn. Selv om retten skulle komme til at departementet rettmessig kan tolke naturmangfoldloven i strid med Bernkonvensjonen, så har departementet plikt til å forvalte kan-skjønn i vurderingen av om den internrettslige kompetansen skal benyttes til tross for at det krenker folkeretten. Dette skiller nærværende sak fra de to tidligere sakene som har vært behandlet av Høyesterett. Det er i vedtaket ingen begrunnelse for at departementet valgte å fatte et vedtak som strider mot den klare forutsetningen fra Stortinget og Høyesterett om at Bernkonvensjonen ikke skal brytes.

Bestandsmålet er etter dommene fra Høyesterett ikke avgjørende innenfor ulvesonen, men skal tillegges vekt i en totalvurdering. Bestanden er nå på sitt laveste siden 2014.

De anførte saksbehandlingsfeil har virket inn på vedtakets innhold. Det er sannsynlighetsovervekt for at vedtakets innhold ville vært et annet dersom KLD hadde måttet begrunne hvorfor det valgte å trosse the Standing Committee og om det hadde anvendt presumsjonsprinsippet og/eller korrekt, alminnelig juridisk metode.

Det anføres at tingretten skal beslutte forføyning selv om retten skulle komme til at hovedkravet ikke er sannsynliggjort. Det må foretas en interesseavveining; forføyningen medfører ingen reelle, legitime ulemper for staten eller private borgere.

Sikringsgrunn

De aktuelle ulvene blir skutt i løpet av få dager dersom forføyning ikke blir besluttet/opprettholdt. Gjennomføringen av kravet blir umuliggjort fordi ulvene sannsynligvis vil være skutt og den rettslige interessen bortfalt. Det følger av sikker praksis fra tidligere saker at det foreligger sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1. Det er avgjørende å gi høyere rettsinstans mulighet til å prøve hovedkravet før felling skjer.

Saksøkerne har lagt ned slik påstand:

1. Staten forbys å gjennomføre lisensfelling av familiegrupper og revirmarkerende par av ulv innenfor ulvesonen i lisensfellingsperioden med oppstart 1. januar 2025.
2. NOAH – for dyrs rettigheter og Foreningen Våre Rovdyr tilkjennes erstatning for saksomkostninger.

Staten v/Klima- og miljødepartementet har i hovedsak gjort gjeldende:

Det er ikke sannsynliggjort et hovedkrav og vilkårene for midlertidig forføyning er dermed ikke oppfylt.

Staten mener departementets vedtak 21. desember 2024 bygger på korrekt rettsanvendelse og bevisbedømmelse og følgelig er gyldig. Uttaket av de aktuelle revirene ligger innenfor handlingsrommet som naturmangfoldloven § 18 først ledd bokstav c, jf. andre ledd, oppstiller.

Vedtaket er i samsvar med normen som Høyesterett oppstilte i HR-2021-662-A og HR-2023-936-A. I lys av saksøkernes anførsler i begjæringen vil staten særlig trekke frem at tolkningen av Norges forpliktelser etter Bernkonvensjonen sto sentralt i begge høyesterettssakene. Som understreket av Høyesterett i HR-2021-662-A avsnitt 57, må Norges folkerettslige forpliktelser utledes gjennom å anvende anerkjent folkerettslig metode etter prinsippene i Wienkonvensjonen om traktatretten, som innebærer at ordlyden har stor vekt. Som lagt til grunn i vedtaket, rokker ikke åpningen av klagesaken mot Norge ved tolkningen Høyesterett gjorde av Norges folkerettslige forpliktelser.

Høyesteretts tolkninger bygger på anerkjent folkerettslig metode og de aktuelle problemstillingene ble grundig belyst da sakene ble behandlet i 2021 og 2023. Bernkommisjonens Permanente Komite har ikke kompetanse til å avsi bindende tolkninger, prosessen for case-files kan ikke sammenlignes med en normal domstolslignende behandling og teksten fra komiteen er ikke rettslig forankret. Det er derfor ikke riktig at det siden Høyesteretts dom i 2023 har funnet sted en vesentlig rettsutvikling/rettsavklaring knyttet til forståelsen av forpliktelsen i Bernkonvensjonen. Tingretten kan og bør legge til grunn at Høyesteretts tolkninger fra 2021 og 2023 fortsatt er gjeldende rett.

Den rettslige betydningen av klagesaken mot Norge må vurderes med utgangspunkt i konvensjonsteksten. Komiteen kan eventuelt gi en anbefaling, men ingen bindende uttalelse. Det kan dessuten være uklart om slike uttalelser er ment å være anbefalinger om «best practice» eller uttrykk for hvordan konvensjonen skal tolkes. Verken avgjørelsen i en

klagesak eller åpningen av en klagesak er ment å være en ren rettslig analyse av forpliktelsene etter konvensjonen.

Departementets vedtak er ikke ugyldig som følge av saksbehandlingsfeil. Betydningen av at det er åpnet klagesak mot Norge er tilstrekkelig vurdert. Uansett er «både beslutningsgrunnlagene og begrunnelsene var tilstrekkelige for å kunne ta stilling til om vilkårene i naturmangfoldloven § 18 var oppfylt», jf. HR-2021-662-A avsnitt 124.

Det er etter dette ikke sannsynliggjort et hovedkrav.

Det er i dette konkrete tilfellet ikke grunnlag for at retten i en etterfølgende kjennelse skal benytte seg av unntakshjemmelen i § 34-2 (2) om midlertidig forføyning uten sannsynliggjort hovedkrav. Dersom vedtaket mest sannsynlig anses gyldig, er det tale om et lovlig fattet vedtak om lisensfelling der det etter en bred interesseavveining er konkludert med «andre offentlige interesser av vesentlig betydning» tilsier at lisensfellingen gjennomføres, og der et av premissene for vedtaket er at uttaket ikke vil være til hinder for å nå bestandsmålet for den norske delbestanden påfølgende vinter, eller true overlevelsen til den sørskandinaviske ulvebestanden. Vedtaket følger opp Stortingets føringer for rovviltpolitikken. Lisensfellingen må skje innen lisensfellingsperioden fastsatt i rovviltforskriften § 10, dvs. innen 15. februar. Det er for så vidt riktig at staten uansett kan vedta uttak av revirene neste år. Det kan likevel ikke være riktig at domstolene nekter staten å gjennomføre en lovlig besluttet lisensfelling.

Sikringsgrunn

Dersom retten mener at vedtaket mest sannsynlig er ugyldig, vil staten ikke særskilt bestride at kravet til sikringsgrunn i tvisteloven § 34-1 (1) bokstav b (avverge en vesentlig skade eller ulempe) er oppfylt. Staten vil i et slikt tilfelle heller ikke anføre at tvisteloven § 34-1 (2) (åpenbart misforhold) er oppfylt.

Staten v/Klima- og miljødepartementet har lagt ned slik påstand:

1. Oslo tingretts kjennelse 23. desember 2024 i sak 24-200884TOSL/08 oppheves.
2. Begjæring om midlertidig forføyning 22. desember 2024 tas ikke til følge.
3. Staten v/Klima- og miljødepartementet tilkjennes sakskostnader.

Partshjelperen Utmarkskommunenes Sammenslutning (USS) har i hovedsak gjort gjeldende:

Vilkårene for å beslutte midlertidig forføyning er ikke oppfylt. Departementets vedtak er ikke ugyldig.

Høyesterett har i to avgjørelser i 2021 og 2023 avklart at vedtak om uttak av ulv som gjennomfører forvaltningen av ulvebestandens størrelse og utbredelse gjennom lisensfelling (sonopolitikk og bestandsmål), er gyldige. Formålet med lisensfelling av ulv er å begrense veksten og/eller utbredelsen av bestanden.

En langsiktig overlevelsessevne for ulv både på kort og lang sikt krever særlige beskyttelsestiltak og byr på krevende avveininger av sterke samfunnsinteresser. Det er en reell konflikt mellom de som vil verne ulven og de som vil verne samfunnet mot ulven, og det er langt på vei uforenlige hensyn som blir satt opp mot hverandre.

USS slutter seg til statens oppfatning av statens handlingsrom til å etablere et forvaltningsregime innenfor Bernkonvensjonens rammer. Dagens forvaltningsregime er lovlig og ligger innenfor de rammer som norsk lov og Bernkonvensjonen setter. Rovviltforliket i 2011 og Ulveforliket i 2016 underbygger dette. Bestandsmålet tar sikte på å dempe konfliktnivået. Stortinget har gjort en avveining av hvilket bestandsnivå som er akseptabelt, og har bestemt at dette best gir uttrykk for hvor balansen mellom de motstående interessene skal ligge. Også felling av ulv er konfliktdempende.

USS har lagt ned slik påstand:

1. Oslo tingretts kjennelse 23. desember 2024 i sak 24-200884TOSL/08 oppheves.
2. Begjæring om midlertidig forføyning 22. desember 2024 tas ikke til følge.
3. USS tilkjennes sakskostnader.

Retten vurdering:

1. Innledning

Saken gjelder begjæring om midlertidig forføyning for å stanse felling av ulv innenfor ulvesonen. Saken reiser spørsmål om det er sannsynliggjort et hovedkrav og en sikringsgrunn.

Saksøkernes hovedkrav er at departementets vedtak av 20. desember 2024 om lisensfelling av ulv, er ugyldig.

Retten vil nedenfor først vurdere om hovedkravet er sannsynliggjort og deretter de øvrige vilkår for at forføyning skal besluttes (oppretholdes).

2. Har saksøkerne sannsynliggjort hovedkravet om at departementets vedtak av 20. desember 2024 er ugyldig?

2.1 Anførte rettsanvendelsesfeil i departementets vedtak som ugyldighetsgrunnlag

Saksøkerne har anført at departementet i det aktuelle vedtaket ikke har uttrykt noe om hvilken rettskildevekt/manglende rettskildevekt uttalelser og pålegg fra den Permanente Komite i Bern har. Videre er det anført at det er en rettsanvendelsesfeil å kun vise til eldre Høyesterettspraksis når det har tilkommet nye vesentlige rettskilder, at departementet ikke har tolket lovgrunnlaget i lys av det nye rettskildebildet og at departementet ikke har vurdert presumsjonsprinsippet og lagt dette til grunn i sitt vedtak.

Det er dessuten anført at departementet har tolket naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c uriktig.

Naturmangfoldloven § 18 bokstav c lyder slik:

«Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk

...

c. for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning,

...

Vedtatt etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.»

Retten bemerker innledningsvis at Høyesterett har tatt stilling til gyldigheten av vedtak om lisensfelling av ulv i 2021 (ulvefelling I-dommen) og 2023 (ulvefelling II-dommen) henholdsvis utenfor og innenfor ulvesonen.

I HR-2023-936-A (ulvefelling II-dommen) har Høyesterett oppsummert normen slik i avsnitt (39) flg.:

«(39) Også når det er spørsmål om å felle ulv innenfor ulvesonen, krever naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c at det må gjøres en interesseavveining som redegjort for i ulvefelling I-dommen avsnitt 101 og 108.

(40) Bestandsmålet bygger på en generell avveining av relevante interesser som, når målet er nådd, senker terskelen for felling. Det er derfor nærliggende å ta utgangspunkt i om målet er nådd eller ikke, og i tilfelle med hvilken margin. Men det må uansett også gjøres en konkret vurdering basert på et oppdatert faktisk grunnlag. Dette innebærer at vedtaksmyndigheten – også der bestandsmålet er nådd – må

identifisere hvilke offentlige interesser som tilsier felling, for så å avveie dem mot de vernehensynene som gjør seg gjeldende.

(41) Av ulvefelling I-dommen avsnitt 105 følger som nevnt at det utenfor ulvesonen i utgangspunktet gjelder en presumsjon for at ulv kan felles når bestandsmålet er nådd. I lys av det jeg har sagt, kan jeg ikke se at den samme presumsjonen får anvendelse innenfor ulvesonen, hvor forutsetningen altså er at ulven har et sterkere vern enn utenfor. Innenfor sonen vil de konkrete omstendighetene i større grad bli avgjørende.»

Det følger av rovviltforskriften at det i Norge skal være 4-6 årlige ynglinger (valpekull) av ulv. Dette er det såkalte bestandsmålet. I ulvefelling II-dommen er det uttrykt følgende om betydningen av bestandsmålet:

«(31) Bestandsmålet ble vedtatt av Stortinget ved behandlingen av Meld. St. 21 (2015–2016), se Innst. 330 S (2015–2016). Formålet er at ulvebestanden «skal forvaltes slik at den ligger så nær det nasjonalt fastsatte bestandsmålet som mulig». Men samtidig presiseres at ulven «skal ... forvaltes innenfor rammene av Bernkonvensjonen og naturmangfoldloven», se innstillingen side 4 og 8. Selve måltallsintervallet ble satt i lys av det svenske forvaltningsmålet og med sikte på å oppfylle kravene i konvensjonen og loven, se stortingsmeldingen side 109–116. På side 8 i innstillingen redegjør komitéflertallet for de prinsippene ulveforvaltningen i Norge bygger på:

«Flertallet vil understreke at vi skal ta vare på ulv i norsk natur, og at ulv som annet naturmangfold har verdi i seg selv. Flertallet viser til at ulven er fredet i Norge, den er fåtallig og den er klassifisert som kritisk truet i Norsk rødliste for arter 2015. Flertallet mener at forvaltningen av ulv ikke må være til hinder for aktiv bruk av utmarksressursene og levende lokalsamfunn, og at Norge tar et selvstendig delansvar for å sikre en levedyktig skandinavisk ulvebestand innenfor Norges grenser. Flertallet anerkjenner at det å leve med rovvilt tett innpå seg kan medføre en belastning for enkeltpersoner og lokalsamfunn.

Flertallet vil understreke at forvaltningen av ulvestammen må etterstrebe å skape tillit og respekt i befolkningen og søke å dempe konfliktnivået.»

(32) Det fastsatte bestandsmålet bygger derfor på en generell interesseavveining mellom på den ene siden verneinteressene og på den andre siden ulike andre offentlige interesser. På overordnet nivå er denne avveiningen nokså lik den naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c legger opp til.

(33) I Innst. 257 L (2016–2017) side 10, som i ulvefelling I-dommen avsnitt 106 er gitt vekt på linje med lovforarbeider, fremgår at interesseavveiningen etter § 18 første ledd bokstav c «skal være av dynamisk karakter». Deretter uttaler komiteflertallet:

«Flertallet mener dette innebærer at i perioder der bestanden er over bestandsmålet, skal terskelen senkes for når vilkårene for felling for å ivareta offentlige interesser er oppfylt. Flertallet vil understreke at myndighetene må

ved vedtak om uttak vise hvordan interesseavveiningen er foretatt og at den er rasjonelt begrunnet.»

(34) Jeg mener dette er i samsvar med hvordan § 18 første ledd bokstav c skal anvendes. Når ulvebestanden er over bestandsmålet, står vernehensynene svakere enn de ellers ville gjort. For interesseavveiningen får dette den konsekvens at kravene til andre offentlige hensyn senkes. Men jeg understreker at det fremdeles finnes en terskel. Fellingsvilkåret er ikke oppfylt alene fordi bestandsmålet er nådd.

(35) Én konsekvens av den differensierte forvaltningen av ulv i Norge, er at vernehensynene i det alt vesentlige må oppfylles innenfor ulvesonen. Vernehensynene inkluderer formålet om biologisk mangfold i naturmangfoldloven § 1, forvaltningsmålet i § 5 og føre-varprinsippet i § 9. I nevnte Innst. 257 L (2016–2017) side 10 uttrykker derfor et annet komitéflertall at «ulv skal ha et sterkere vern i enn utenfor ulvesonen», om enn slik at vernet ikke må hindre bosetting og alminnelige nærings- og fritidsaktiviteter i sonen.

(36) Dette innebærer at det ved anvendelsen av § 18 første ledd bokstav c står sentralt om bestandsmålet er nådd eller ikke. Tilføyelsen som kom i § 18 andre ledd i 2020 – om at det «skal ... legges vekt på» om bestandsmålet er nådd – er slik sett ikke mer enn en konstatering og tydeliggjøring av det som allerede gjaldt.

Det har ikke funnet sted noen endringer i Bernkonvensjonen siden Høyesteretts to dommer om ulvefelling. I ulvefelling I-dommen har Høyesterett vurdert forholdet mellom naturmangfoldloven og Norges forpliktelser etter Bernkonvensjonen art. 9, og Høyesterett har i dommens avsnitt 57 uttrykt følgende:

«Naturmangfoldloven § 18 første og andre ledd er langt på vei formet etter mønster av Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 og må tolkes i samsvar med forpliktelsene i konvensjonen. Tolkningen av konvensjonen må følge prinsippene i Wienkonvensjonen om traktatretten, som innebærer at ordlyden har stor vekt. Jeg nøyer meg her med å vise til HR-2019-282-S avsnitt 48 (snøkrabbesaken) med videre henvisninger. Jeg kommer tilbake til Bernkonvensjonen ved den nærmere tolkningen og anvendelsen av de enkelte vilkårene i naturmangfoldloven § 18.»

I dommens avsnitt (59) flg. og avsnitt (92) flg. er spørsmålet nærmere vurdert. Høyesterett har konkret vurdert kilder knyttet til Bernkonvensjonens artikkel 9, herunder også Bernkonvensjonens permanente komité's uttalelser i Revised Resolution No. 2 (1993), og tolket uttrykket «overriding» i Bernkonvensjonens art. 9 nr.1 tredje strekpunkt. Det fremgår klart av ulvefelling I-dommen at Høyesterett har tolket naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c i lys av Bernkonvensjonen art. 9 nr. 1 tredje strekpunkt og konkludert med at det skal foretas en samlet interesseavveining – for at vilkåret skal være oppfylt må de offentlige interessene være så vesentlige at de veier tyngre enn de vernehensyn som gjør seg gjeldende. Retten vurderer at Høyesterett har lagt dette til grunn også i ulvefelling II-dommen.

Temaet i nærværende sak, slik saksøkerne har formulert det, er hvilken betydning det har for lovtolkningen i Norge at Bernkonvensjonens permanente komité har åpnet sak mot Norge for mulig brudd på konvensjonen.

Bernkonvensjonens permanente komite besluttet 6. desember 2024 å åpne sak mot Norge. I brev til Miljødirektoratet 20. desember 2024 er komiteens avgjørelse om å åpne sak beskrevet slik:

«The Standing Committee:

*Expressed strong concern with the extremely restricted population target in spite of the vulnerable status of the Scandinavian population of *Canis lupus*, and the species being listed as “critically endangered” (CR) on the Norwegian Red List of Species in 2021, due to the small number of animals and a very high inbreeding coefficient.*

Stressed that considering lethal prevention measures a norm, on the grounds of „overriding public interests“, where alternative means are not exhausted, is contrary to the Bern Convention Article 9 regardless of the status of protection of the species, especially if practiced also within the wolf management zone as small as 5% of the national territory, where the presence of the species is meant to be prioritised.

Called upon the government of Norway to abstain from culling entire wolf packs and territory-marking pairs in the wolf zone, so as to allow the population to recover to a more satisfactory conservation status and ensure its long-term survival and viability, as well as its positive impact on the ecosystem as a whole.”

Komitéen har ikke gitt noen nærmere begrunnelse for hvorfor og på hvilket grunnlag komitéen mener at Norge bryter Bernkonvensjonen art. 9. Uten at det er avgjørende, bemerker retten at det er noe uklart om Bernkonvensjonens permanente komité har tatt endelig stilling til om det foreligger konvensjonsbrudd. Det fremstår også noe uklart om uttalelser/avgjørelser fra komitéen er anbefalinger om «best practice» eller uttrykk for hvordan konvensjonen korrekt skal tolkes. Avgjørelsen bærer etter sin ordlyd preg av å være en oppfordring til Norge samt en bekymringsmelding knyttet til ulveforvaltningen i Norge, og kan vanskelig forstås som uttrykk for statspraksis. Riktignok peker komitéen på at en norm som tar utgangspunkt i offentlige interesser uten en tilstrekkelig vurdering av alternative virkemidler til ulvefelling, er i strid med Bernkonvensjonen. Det er imidlertid ingen rettslig analyse av dette spørsmålet, og Høyesterett har i begge ulvefellingsdommene vurdert at departementet i tilstrekkelig grad har vurdert alternativer til ulvefelling. Komitéen er ingen domstol og avsier ingen bindende avgjørelser for Norge knyttet til spørsmålet om konvensjonsstrid eller om hvordan naturmangfoldloven skal tolkes.

Etter rettens syn har ikke komitéens avgjørelse om å åpne sak mot Norge for brudd på Bernkonvensjonen, i seg selv noen plass som autoritativ rettskilde i norsk rett. Uttalelser fra komitéen kan være bærer av argumenter og analyser av det folkerettslige rettskildebildet, men det er som nevnt over ikke tilfellet her. Det er en klar svakhet ved

komitéens avgjørelse om å åpne sak – dersom komitéen har ment å gi uttrykk for hvordan konvensjonen korrekt skal tolkes – at den ikke adresserer det rettslige innholdet i de skjønnsmessige vilkårene i Bernkonvensjonen art 2 og 9. Retten holder åpent om vurderingen hadde vært annerledes på dette punkt dersom komitéen hadde pekt på konkrete rettskilder som taler for en bestemt tolkning av ordlyden i de nevnte artikler – rettskilder som eventuelt enten ikke kan gjenfinnes i Høyesteretts vurdering i ulvefellingsdommene eller som er vektet annerledes av Høyesterett.

Retten legger til grunn at ordlyden i Bernkonvensjonen – korrekt tolket – er en rettskilde med stor vekt slik som resten av folkeretten som Norge er bundet av. Retten viser her også til presumsjonsprinsippet og reglene om tolkning av traktater etter Wienkonvensjonen. Naturmangfoldloven skal dermed så langt det er mulig tolkes i samsvar med Bernkonvensjonen.

Det er rettens vurdering at Høyesteretts vurdering i ulvefellingsdommene fra 2021 og 2023 fortsatt er uttrykk for gjeldende rett når det gjelder forståelsen av naturmangfoldloven § 18 bokstav c. Åpningen av sak mot Norge etter Bernkonvensjonen endrer ikke dette. Avgjørelsen fra Bernkonvensjonens permanente komité er etter rettens syn ikke uttrykk for en rettsutvikling på dette området, og kan heller ikke forstås slik at den rokker ved Høyesteretts tolkning i ulvefellingsdommene av naturmangfoldloven og Norges folkerettslige forpliktelser. Etter rettens syn var Norges folkerettslige forpliktelser en sentral problemstilling i ulvefellingsdommene, særlig i ulvefelling I-dommen. Dersom tolkningen av naturmangfoldloven og normen Høyesterett tidligere har fastlagt skal justeres i forhold til ulvefellingsdommene, er det Høyesterett selv som må gjøre dette. Dessuten kan lovgiver (Stortinget) endre naturmangfoldloven dersom det er ønskelig at Norge endrer kurs i tråd med den ikke-begrunnede avgjørelsen fra Bernkonvensjonens permanente komité.

Både naturmangfoldloven § 18 bokstav c og Bernkonvensjonen fastsetter skjønnsmessige vilkår som avveier hensynet til vern av ulv mot andre viktige samfunnsinteresser. Retten legger til grunn at Høyesteretts fastlegging i ulvefellingsdommene av hvorledes denne avveiningen skal skje, fortsatt utgjør gjeldende rett i Norge.

Det følger av rettens vurdering ovenfor at departementets vedtak ikke lider av en "generell internrettslig metodefeil", slik saksøkerne anfører. At departementet i sitt vedtak har lagt til grunn Høyesteretts vurdering i ulvefellingsdommene, og herunder at Høyesteretts anvendelse av presumsjonsprinsippet for Norges folkerettslige forpliktelser fortsatt er gjeldende rett på vedtakstidspunktet, utgjør etter rettens syn heller ingen rettsanvendelsesfeil.

Partene er enige om at nærværende forføyningssak ikke innebærer noen omkamp på de spørsmål om interesseavveining som Høyesterett avgjorde i ulvefellingsdommene. Når det

gjelder den konkrete vurderingen av departementets vedtak målt mot den normen/rechtsregelen som er oppstilt i ulvefelling II-dommen, skal retten bemerke at departementet korrekt har lagt til grunn at bestanden av ulv var 6,5 ynglinger (0,5 ynglinger over bestandsmålet) året før (2023/2024). Departementet har grundig vurdert sannsynligheten for at bestandsmålet nås i kommende år med den ulvefelling som er vedtatt. At departementet har fulgt Miljødirektoratets faglige tilrådning datert 4. november 2024 for uttak av det helnorske reviret Risberget-Ulvåa og lagt til grunn at *«det ikke er sannsynlighetsovervekt for at felling av et helnorsk revir og et grenserevir innenfor ulvesonen fører til at...bestandsmålet ikke nås»*, er ingen feilslutning. At det ikke er sannsynlighetsovervekt for bestandsmålet ikke kan nås, må etter rettens syn forstås slik at det er mest sannsynlig at bestandsmålet nås. Departementet har korrekt basert seg på oppdatert informasjon om ulvebestanden, og det er ingen feil at et mulig revirmarkerende ulvepar er hensyntatt i vedtaket.

Det synes ikke rettslig omtvistet i saken at vilkåret om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse, er oppfylt og retten legger dette til grunn.

Retten vurderer at departementet i sitt vedtak i tilstrekkelig grad har drøftet, analysert og avveid de aktuelle som hensyn som taler for vern av ulv opp mot de offentlige interesser som tilsier at de aktuelle ulv felles. Departementets interesseavveining omfatter forholdet til bestandsmålet, distriktpolitiske hensyn (herunder hensynet til beitenæring, hensynet til jaktutøvelse og hensynet til lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold), genetisk status for ulven, hensynet til konfliktdemping og tillit til forvaltningen samt betydningen av felling på svensk side av grenserevir. Saksøkerne har gjort gjeldende at vedtaket om felling øker konfliktnivået i ulvesaken og at dette hensynet er tillagt for lite vekt i interesseavveiningen. Retten finner imidlertid at departementets vedtak med balansering av de ulike interessene er i tråd med Stortingets vedtatte forutsetninger for rovdyrforvaltningen. Bestandsmålet er korrekt tillagt vekt i en totalvurdering. Samlet sett øker dette forutsigbarheten og virker konfliktdempende. Retten viser til tilsvarende vurdering av departementets vedtak i ulvefelling II-dommen. Retten konkluderer med at departementets interesseavveining ikke skal settes til side som uriktig.

Spørsmålet om formålet med felling kan nås på annen tilfredsstillende måte, jf. naturmangfoldloven § 18 annet ledd, har nærhet til interesseavveiningen som retten har omtalt ovenfor. Departementet har i vedtaket drøftet aktuelle avbøtende tiltak på en måte som Høyesterett ikke hadde innvendinger mot i ulvefelling II-dommen. Retten legger til grunn at vilkåret i naturmangfoldloven § 18 annet ledd er oppfylt.

Det er etter dette rettens vurdering at departementet ikke har tolket verken naturmangfoldloven eller Bernkonvensjonen feil.

Anførselene om rettsanvendelsesfeil i departementets vedtak som ugyldighetsgrunnlag, er etter rettens syn ikke sannsynliggjort.

2.2 Anførte saksbehandlingsfeil i departementets vedtak som ugyldighetsgrunnlag

Saksøkerne har anført at det foreligger flere alternative saksbehandlingsfeil som har virket inn på vedtaket, og som derfor medfører at vedtaket er ugyldig.

Betydningen av at det er åpnet klagesak mot Norge etter Bernkonvensjonen er etter rettens syn tilstrekkelig vurdert i departementets vedtak. Hensett til rettens vurdering av hvilken betydning åpningen av sak mot Norge har, er det ingen saksbehandlingsfeil at departementet i vedtaket ikke har drøftet dette mer utførlig. Departementet har i vedtaket uttrykkelig adressert og drøftet betydningen av Bernkonvensjonen som rettskilde og vurdert betydningen av at det er åpnet sak mot Norge etter konvensjonen. Departementet har også vist til og kommentert Høyesteretts vurdering av Norges folkerettslige forpliktelser i ulvefellingdommene.

I forlengelsen av det ovennevnte har saksøkerne anført at vedtaket lider av saksbehandlingsfeil som følge av mangelfull rettslig begrunnelse. Etter rettens syn har departementet i tilstrekkelig grad rettslig begrunnet sitt vedtak ved at naturmangfoldloven er tolket i lys av Norges folkerettslige forpliktelser. Retten kan ikke se at departementet uttrykkelig skulle klarlagt i vedtaket om Bernkonvensjonens permanente komité tar feil i sin avgjørelse eller ikke, eller om departementet nå mener at naturmangfoldloven nå avviker fra Bernkonvensjonen. Departementet har i tilstrekkelig grad vurdert hvilken norm/rechtsregel som gjelder og foretatt en tilstrekkelig konkret vurdering av om lisensfelling skal skje.

For øvrig er det ikke nødvendig for retten å gå nærmere inn på innholdet i de saksbehandlingsregler som gjelder, jf. forvaltningsloven § 25 flg. Det følger av rettens vurdering ovenfor at departementets beslutningsgrunnlag og begrunnelser var tilstrekkelige for å kunne ta stilling til om vilkårene i naturmangfoldloven § 18 var oppfylt, jf. den tilsvarende vurderingen av anførselen om saksbehandlingsfeil i ulvefelling I-dommen.

2.3 Anførte feil knyttet til anvendelse og begrunnelse for kan-skjønnnet i departementets vedtak som ugyldighetsgrunnlag

Saksøkerne har anført at det foreligger saksbehandlingsfeil som følge av uriktig eller mangelfull forståelse av kan-skjønnnet.

Det fremgår ikke uttrykkelig av det aktuelle vedtaket at det er foretatt en vurdering i to ledd; først om vilkårene for felling er oppfylt og dernest om departementet velger å benytte

sitt diskresjonære skjønn til å fatte fellingsvedtaket. Etter rettens syn er det ikke nødvendig å uttrykkelig dele vurderingen på denne måten i alle saker.

Å utøve kan-skjønn til å treffe vedtak innebærer å foreta en vurdering av vedtakets forholdsmessighet, herunder en skjønnsmessig avveining av kryssende hensyn. Det følger av forvaltningsloven § 25 tredje ledd første punktum at «De hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn, bør nevnes». I nærværende sak er det fullt ut eller i det vesentligste sammenfall mellom de hensyn som har vært avgjørende i kan-vurderingen og den brede interesseavveiningen departementet allerede har foretatt som ledd i vurderingen av om fellingsvilkårene i naturmangfoldloven § 18 er oppfylt. Det er intet i vedtaket som tilsier at departementet har inntatt en uriktig eller mangelfull forståelse av kan-skjønn. Spørsmålet er om det kan konstateres i tilstrekkelig grad at departementet har foretatt et slikt forvaltningsskjønn. Det fremgår etter rettens syn av vedtaket de hovedhensyn som tilsier at felling skal vedtas, herunder særlig offentlige interesser av vesentlig betydning samt hensynet til at ulvebestanden skal ligge så nært bestandsmålet som mulig, og at departementet vurderer at fellingskompetansen bør benyttes i dette tilfellet. Retten er enig med saksøkerne i at det med fordel kunne kommet klarere frem av vedtaket at det uttrykkelig er foretatt et kan-skjønn. I dette konkrete tilfelle vurderer imidlertid retten under noe tvil at departementets vedtak, sett under ett, må forstås slik at det er foretatt et skjønn og dermed vurdert at lisensfelling bør tillates når vilkårene for øvrig er oppfylt.

Slik vedtaket er begrunnet og formulert, er det helt usannsynlig at departementet ikke har benyttet sitt diskresjonære skjønn til å fatte et fellingsvedtak når det først ble konstatert at lovens vilkår for felling var oppfylt. Retten vurderer derfor uansett at en eventuell saksbehandlingsfeil som anført ikke har virket inn på vedtakets innhold.

Anførslene om saksbehandlingsfeil som ugyldighetsgrunn har etter dette ikke ført frem.

2.4 Oppsummering av vurderingen av hovedkravet

Retten har ovenfor vurdert at ingen av anførslene om det aktuelle vedtakets ugyldighet har ført frem. Hovedkravet er dermed ikke sannsynliggjort.

3. Skal forføyning besluttes selv om hovedkravet ikke er sannsynliggjort?

Twisteloven § 34-2 annet ledd fastsetter at retten kan beslutte midlertidig forføyning selv om hovedkravet ikke er sannsynliggjort, dersom det foreligger fare ved opphold. Bestemmelsen oppstiller et unntak fra hovedregelen i tvisteloven § 34-2 første ledd om at hovedkravet må være sannsynliggjort. Det må her dreie seg om en kvalifisert grad av fare ved opphold, jf. Schei m.fl. sin lovkommentar på Juridika med videre henvisninger. Om det foreligger tilstrekkelig grad av fare ved opphold, må avgjøres etter en konkret

vurdering i hvert enkelt tilfelle, der også sannsynlighetsgraden for hovedkravet må hensyntas, samt konsekvensene av en avgjørelse i den ene eller annen retning jf. Ot.prp. nr. 65 side 293. I Rt-1997-112 er det om den likelydende lovbestemmelsen i tidligere lov uttalt at:

«Det må ha betydning for vurderingen at det er spørsmål om å anvende en unntaksregel som først og fremst tar sikte på saker om formuesverdier, jf Rt-1983-1551. Det normale vilkår er at kravet sannsynliggjøres. Ved den skjønnsmessige vurdering er det også av betydning hvilken grad av sannsynlighet som er til stede for at kravet eksisterer, jf Falkanger m fl s 906-907»

Retten tilføyer at det ved vurderingen av om forføyning skal besluttes uten at hovedkravet er sannsynliggjort etter tvisteloven § 34-2 annet ledd, også har en viss betydning om det er tale om en kortvarig virkning av forføyningen frem til muntlig forhandling og kontradiksjon kan finne sted, eller om det er tale om å benytte unntaket etter at retten har tatt stilling til hovedkravet etter full bevisførsel og muntlig forhandling.

Retten viser konkret i denne saken til at konsekvensene av at forføyning ikke besluttes nå er meget store for ulven og de interesser saksøkerne etter sitt formål skal ivareta, idet ulvene sannsynligvis blir skutt i løpet av kort tid etter at besluttet forføyning eventuelt oppheves.

Konsekvensene for staten ved en forføyning nå, er at gjennomføringen av vedtaket om ulvefelling – som retten har kommet til at mest sannsynlig er gyldig – må utsettes til etter at hovedkravet er rettskraftig avgjort ved dom eller forføyningsskjennelsen er avgjort av lagmannsretten. Retten viser til det som er uttrykt ovenfor om de brede interesseavveiningene som ligger til grunn for vedtaket, og som tilsier at det er viktig for norsk rovdyrforvaltning at gyldig besluttet felling ikke blir utsatt.

Retten har ovenfor kommet til at saksøkerne sannsynligvis ikke vil vinne frem med sitt hovedkrav, og dette taler mot at forføyning besluttes nå.

Etter en samlet vurdering er retten kommet til at det ikke foreligger en slik kvalifisert grad av fare ved opphold at forføyning skal besluttes når retten nå har kommet til at hovedkravet ikke er sannsynliggjort.

4. Konklusjon

Retten har ovenfor kommet til at hovedkravet ikke er sannsynliggjort, og at forføyning ikke skal besluttes når hovedkravet ikke er sannsynliggjort. Det er da ikke nødvendig for retten å ta stilling til vilkåret om sikring og forholdsmessighet.

Vilkårene for å beslutte midlertidig forføyning er dermed ikke oppfylt. Begjæringen tas ikke til følge. Retten kjennelse om midlertidig forføyning av 23. desember 2024 oppheves samtidig.

5. Avslutning, sakskostnader med mer

Vilkårene for å beslutte midlertidig forføyning er ikke oppfylt. Tidligere kjennelse om forføyning oppheves og saksøkernes begjæring om midlertidig forføyning tas ikke til følge.

Staten og partshjelperen har etter dette fått medhold fullt ut og har krav på erstatning for sine sakskostnader etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 annet ledd jf. første ledd.

Retten skal vurdere om tungtveiende grunner gjør det rimelig å fritta saksøkerne fra å erstatte statens sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd.

Retten vurderer at styrkeforholdet mellom partene er skjevt og at saksøkerne representerer ideelle interesser. Begge momentene taler for at det er rimelig å fritta saksøkerne for sakskostnadsansvar. Saksøkerne har ved forføyningsbegjæringen ikke forsøkt seg på en direkte omkamp fra tidligere saker som har vært behandlet i Høyesterett, men fremmet innvendinger mot departementets vedtak om lisensfelling som følge av en anført rettslig og/eller faktisk utvikling knyttet til at det er anlagt sak mot Norge etter Bernkonvensjonen. Anførlene i begjæringen har etter rettens syn en prinsipiell side, og dette har betydning i sakskostnadsvurderingen selv om anførlene ikke førte frem. Samlet sett finner retten at saksøkerne hadde god grunn til å få saken prøvd.

Retten er etter dette kommet til at unntaket i tvisteloven § 20-2 tredje ledd kommer til anvendelse. Sakskostnader tilkjennes ikke.

SLUTNING

1. Oslo tingretts kjennelse av 23. desember 2024 i sak nr. 24-200884TVI-TOSL/08 oppheves.
2. Begjæringen om midlertidig forføyning tas ikke til følge.
3. Sakskostnader tilkjennes ikke.

Rune Klausen

Veiledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre f.eks. om det bør være muntlig behandling i rettsmøte, skriftlig behandling og/eller rettsmekling.

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klar overvekt av sannsynlighet for at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling dersom anken ikke reiser spørsmål av betydning utover den aktuelle saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.